

บทที่ 2

เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยด้านต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้าง และ พัฒนาแบบวัดความเอื้อเนื้อเพื่อแม่และเสียสละสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษา เนื้อหาต่อไปนี้

1. ความหมายและพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความเอื้อเนื้อเพื่อแม่และเสียสละ
2. วิธีการวัดความเอื้อเนื้อเพื่อแม่และเสียสละ
3. การพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียน
4. ลักษณะหรือรูปแบบของแบบวัดความเอื้อเนื้อเพื่อแม่และเสียสละ

1. ความหมายและพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความเอื้อเนื้อเพื่อแม่และเสียสละ

1.1 ความหมาย

จากพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ได้เสนอความหมายคำว่า "ความ" ดังนี้

- 1.1.1 ความ น. เรื่อง เช่น เนื้อความ ; คำนำหน้ากริยาหรือวิเศษณ์ เพื่อแสดงภาพ เช่น ความหลัง น. เรื่องราวในอดีต

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เสนอความหมายของคำ ดังนี้

- 1.1.2 เอื้อเนื้อ ก. อุดหนุน เจือจาง แสดงน้ำใจดีต่อผู้อื่น

- 1.1.3 เพื่อแม่ ก. เจือจาง ให้ประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความโอบอ้อมอารี

- 1.1.4 เสียสละ ก. สละ

- 1.1.5 สละ ก. บริจาค ปล่อยาง ผละออก ละทิ้ง ละวาง

(สิ่งที่ยังต้องการจะรักษาไว้กับตนเพื่อเห็นแก่ความสุข ความสงบเรียบร้อย หรือเพื่อนลิบๆ เป็นต้น) เสียสละก็ใช้ (กรมวิชาการ, 2528)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่า "ความเอื้อเพื่อเพื่อนและเสียสละ" ได้แก่

"ความเอื้อเพื่อเพื่อน" คือ การกระทำที่แสดงถึงโมตรจิต ความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น เช่น ให้ปันทรัพย์ สิ่งของ อาหาร น้ำใจ ตลอดจนแรงงานช่วยเหลือ เจือจานแก่บุคคลที่ควรให้ เพื่อให้เขาได้รับความสะดวก มีความพอใจ

"การเสียสละ" คือ การให้การบริจาค การยอมเสียสิทธิ หรือการสละ สิ่งที่เราควรได้รับหรือมีอยู่น้อยให้แก่ผู้อื่น ตนเองยอมลำบากเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น เช่น สละที่นั่งในรถ เรือประจำทางให้ผู้อ่อนแอกว่า บริจาคโลหิตเพื่อช่วยชีวิตผู้อื่น สละชีวิตเพื่อ แลกกับความสงบสุขของชาติบ้านเมือง (กรมวิชาการ, 2528)

"ความเอื้อเพื่อเพื่อน" หมายถึง การกระทำที่นำไปด้วยเจตนาให้เกิดประโยชน์ แก่คนอื่นโดยไม่ปรารถนาผลตอบแทนใด ๆ ที่จะย้อนกลับมา (Berkowitz, 1972; Rushton, 1980; Staub, 1974 อ้างใน Daniel, 1986)

"ความเสียสละ" เป็นความรู้สึกอย่างหนึ่งภายในตัวบุคคลที่ไวต่อความต้องการ ความช่วยเหลือของผู้อื่น เมื่อได้พบสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกดังกล่าว บุคคลจะแสดง พฤติกรรมในทางที่ดีโดยการสละทรัพย์สิ่งของ กำลังกาย เวลา หรือ ความสุขส่วนตัวเพื่อ ช่วยเหลือแก่ผู้อื่น ให้ได้รับความสุขและพ้นจากความลำบากหรือได้รับในสิ่งที่เขาต้องการ (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ, 2527)

"ความเสียสละ" เป็นความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขทั้งกายและใจ อยากรู้ ความช่วยเหลือทั้งด้านสิ่งของ การกระทำและคำพูด อยากรู้ความรักความอบอุ่น ช่วยเหลือ ผู้อื่นเมื่อมีโอกาสจะช่วยเหลือ ไม่ละเลยหรือดูดาเมื่อเห็นผู้อื่นตกทุกข์ ยินดีเป็นผู้ให้มากกว่า ผู้รับ โดยไม่หวังผลตอบแทน มีการให้อภัย มีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่นด้วยกาย วาจา ใจ (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2528)

1.2 พฤติกรรมความเอื้อเพื่อเพื่อนและเสียสละ

การศึกษานวัตกรรมเอื้อเพื่อได้เริ่มต้นอย่างจริงจังตั้งแต่ปี ค.ศ. 1920 เหตุผลสำคัญที่ทำให้มีการศึกษานวัตกรรมเอื้อเพื่อในเด็กเป็นผลมาจากการศึกษากระบวนการ สังคมประกิตของเด็ก (Kreb 1970 อ้างใน นิมพิไล ทองไพบูลย์, 2528) จากการศึกษาถึง

กระบวนการสังคมประกิดในเด็กนี้เอง ทำให้พบว่าพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จะปรากฏให้เห็นเด่นชัดจาก "การเล่น" ของเด็ก ซึ่งปรากฏว่าลักษณะของความเอื้อเฟื้อจะเกิดขึ้นเป็นขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนจะบ่งชี้ถึงสาเหตุหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังของพฤติกรรมนั้น ดังนี้

- 1) ระดับพื้นฐาน (Normative) ได้แก่ การที่เด็กแบ่งของเล่นให้เพื่อน เพราะรู้ว่าเพื่อนต้องการเล่นของเล่นบ้าง
- 2) ระดับการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (Reciprocal) ได้แก่ การที่เด็กแบ่งของเล่นให้เพื่อน เพราะหวังว่าจะได้ยืมของเพื่อนบ้างในโอกาสหน้า
- 3) ระดับยึดกฎเกณฑ์ของกลุ่ม (Principle) ได้แก่ การที่เด็กแบ่งของเล่นให้เพื่อนเพราะต้องการประพฤติดนให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม และให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
- 4) ระดับยึดหลักความยุติธรรม (Fairness and Justice) ได้แก่ การที่เด็กแบ่งของเล่นให้เพื่อนก็เพื่อต้องการสร้างความยุติธรรมขึ้นในตนเอง

ได้มีผู้สรุปพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2526) ยกตัวอย่างพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ คือ บริจาคเงินหรือสิ่งของ เช่น หนังสือ เสื้อผ้าที่เลิกใช้แล้ว ของเล่น อาหาร ฯลฯ บริจาคแรงงาน เช่น ช่วยทำความสะอาดสถานที่สาธารณะในหมู่บ้าน รับใช้ช่วยเหลือบิดามารดา ครู อาจารย์ ช่วยทำงานการกุศลต่าง ๆ ฯลฯ สละสิทธิ์หรือความสบายที่ควรได้รับเพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า เช่น สละที่นั่งในเรือ รถประจำทางให้แก่เด็กที่เล็กกว่า สตรีมีครรภ์และคนชรา ช่วยเหลือผู้ที่บาดเจ็บ ฯลฯ แสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยวาจาหรือเขียนบัตรอวยพร เมื่อเพื่อนประสบความสำเร็จ และแสดงความเสียใจ ปกอบใจ ช่วยเหลือเมื่อเพื่อนประสบความทุกข์ยากหรือเคราะห์กรรม

กรมวิชาการ (2528) กำหนดขอบข่ายและพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเป็น 5 ด้าน คือ

1. การให้ทางกาย เช่น
  - 1.1 ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุระการงานที่ไม่มีโทษ
  - 1.2 ไม่นิ่งดูดาย
  - 1.3 ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์

2. การให้ทางวาจา เช่น
  - 2.1 ช่วยเหลือให้คำแนะนำทั้งในทางโลกและทางธรรม
  - 2.2 ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จประโยชน์
3. การให้ทางสติปัญญา เช่น
  - 3.1 ช่วยแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา
  - 3.2 ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด
  - 3.3 ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ
  - 3.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญา
4. การให้ด้วยกำลังทรัพย์ เช่น
  - 4.1 แบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ที่สมควรให้
  - 4.2 แบ่งปันเงินทองให้แก่ผู้ที่สมควรให้
  - 4.3 สละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล
5. การให้ทางใจ เช่น
  - 5.1 ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข
  - 5.2 ไม่อาฆาตจองเวร
  - 5.3 ให้อภัยในความผิดของผู้อื่นที่สำนึกผิด
  - 5.4 ไม่แกแสมใส่หน้าผู้อื่นเมื่อเพลี่ยงพล้ำ
  - 5.5 ไม่โลภอยากได้ของของผู้อื่นมาเป็นของตน

สำเร็จ บุญเรื่องรัตน์ (2528) ได้สรุปพฤติกรรมของผู้ที่มีความเสียสละไว้
เป็นด้าน ๆ ดังนี้

- 1) ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้าน ทรัพย์สิน ความรู้ แรงงาน
- 2) เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
- 3) มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูด และการกระทำ หรือความมีน้ำใจ คือ รู้จักให้กำลังใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และแสดงความคิดเห็นต่อผู้อื่น
- 4) ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

บรรทม มณีโชติ (253๑) จัดคุณลักษณะความเอื้อเพื่อเพื่อแม่และเสียสละว่า
เป็นการแสดงออกของบุคคลในพฤติกรรมต่อไปนี้

- 1) การให้ปัน หมายถึง การช่วยเหลือหรือให้ผู้อื่นในด้าน ทรัพย์ สิ่งของ ความรู้และแรงงาน
- 2) การเห็นแก่ส่วนรวม หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม
- 3) ความมีน้ำใจ หมายถึง การมีปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำ โดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น
- 4) การไม่เอาเปรียบผู้อื่น หมายถึง การสละทรัพย์ สิ่งของ และแรงงาน ของตนเท่ากับหรือมากกว่าผู้อื่น

ในทางพุทธศาสนา ความเอื้อเพื่อเพื่อแม่และเสียสละเป็นส่วนหนึ่งของสังคหวัตถุ 4 คือ

- 1) ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้
- 2) ปิยวาจา เจรจาด้วยวาจาที่อ่อนหวาน
- 3) อิตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประ โยชน์แก่ผู้อื่น
- 4) สมานัตตา ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย

ไม่ถือตัว (กรมวิชาการ, 2528) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารายละเอียดในเรื่องทาน บริจาค และการให้ ดังต่อไปนี้

1) ทานและบริจาค

การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่น หรือการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น ทางศาสนา เรียกว่า "ทาน-การให้" การเสียสละความสุข เวลา ความรู้ แรงและงานอื่น ๆ เพื่อบุคคล หรือสังคม เรียกว่า "บริจาค - การเสียสละ" ทานแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การให้สิ่งของต่าง ๆ เรียกว่า "อามิขทาน" การให้ความดีอื่น ๆ เรียกว่า "ธรรมทาน" บริจาค - การเสียสละ ก็แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การเสียสละสิ่งของต่าง ๆ เรียกว่า "อามิขบริจาค" การเสียสละเวลา ความรู้ แรงงาน เป็นต้น เรียก "ธรรมบริจาค" วิธีการให้ทานมีจำแนกเป็น 5 อย่าง คือ การให้เพื่อความสงเคราะห์ เช่น การให้อาหาร เสื้อผ้า แก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติ การให้เพื่อความอนุเคราะห์ เช่น การให้สิ่งของเครื่องใช้แก่ลูกหลาน ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้อยู่ภายใต้การปกครอง การให้เพื่อสนองอุปการคุณ เช่น การให้สิ่งของ อาหาร เครื่องใช้แก่มารดาบิดา ครูอาจารย์ การให้เพื่อบูชาคุณ เช่น การให้ปัจจัยสี่ แด่พระสงฆ์ หรือให้แก่ผู้มีคุณงามความดีอื่น ๆ ตลอดจนการให้เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างศาลาพักผ่อน

สร้างถนนหนทาง สร้างโรงพยาบาล สร้างโรงเรียน การบริจาค ได้แก่ การเสียสละ
 สิ่งของ การเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม การเสียสละเวลาเพื่อช่วยเหลือสังคม
 สละแรงงานช่วยพัฒนาประเทศสละโลหิตเพื่อช่วยตำรวจ ทหาร หรือ คนไข้อื่น ๆ (เกสโร
 ริกซุ, 2524)

2) ชนิดของการให้ ในสังคมมนุษย์ทั่ว ๆ ไปนั้น แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ
 (วิทยา นาควิชระ, 2530)

1. การให้ด้วยความพอใจ (Pleasure Giving) ให้เพราะอยากให้เพราะ
 ภูมิใจซึ่งอาจจะมีอารมณ์ทางเพศเข้ามาร่วมเกี่ยวด้วยเป็นการให้ที่หรือหาแลดูสุขใจมากกับผู้ให้
 แต่ลึก ๆ ในใจแล้วผู้ให้ก็หวังผลตอบแทนด้วย เช่น ร้องการความรักตอบ ซึ่งก็ได้บ้างไม่ได้บ้าง
 ความรู้สึกอยากให้เหล่านี้จะเกิดได้บ่อย ๆ กับคนหลาย ๆ คน หลายรูปแบบแต่มีจะไม่ยืนนาน

2. การให้ด้วยความโกรธ (Angry Giving) อาจเป็นเพราะถูกบังคับ
 จิตใจ เช่น เด็ก ๆ ถูกบังคับให้ให้ของเล่นแก่เพื่อนเพราะพ่อแม่อยากฝึกให้มีวินัยในจิตใจ รู้จัก
 การเพื่อแม่แก่ผู้อื่น เป็นต้น ถ้าจุดมุ่งหมายดีพ่อแม่จะมีความโกรธอยู่บ้างก็จำเป็นต้องให้เพราะ
 นั้นจะนำไปสู่การฝึกความอดทนเสียสละในอนาคตต่อไป ไม่เช่นนั้นแล้วเราคงจะเต็มใจให้เฉพาะ
 คนที่ถูกตา ภูมิใจ เท่านั้นเอง คนที่ขาดวินัยในชีวิต ขาดคุณธรรมในชีวิตจะมีความโกรธต่อการ
 ให้อยู่เป็นประจำและอาจจะประณามรูปแบบต่าง ๆ ของการให้อยู่เรื่อย ๆ ก็ได้และจะเจาะจง
 ให้เฉพาะคนบางคนเพราะความพอใจ พอตา

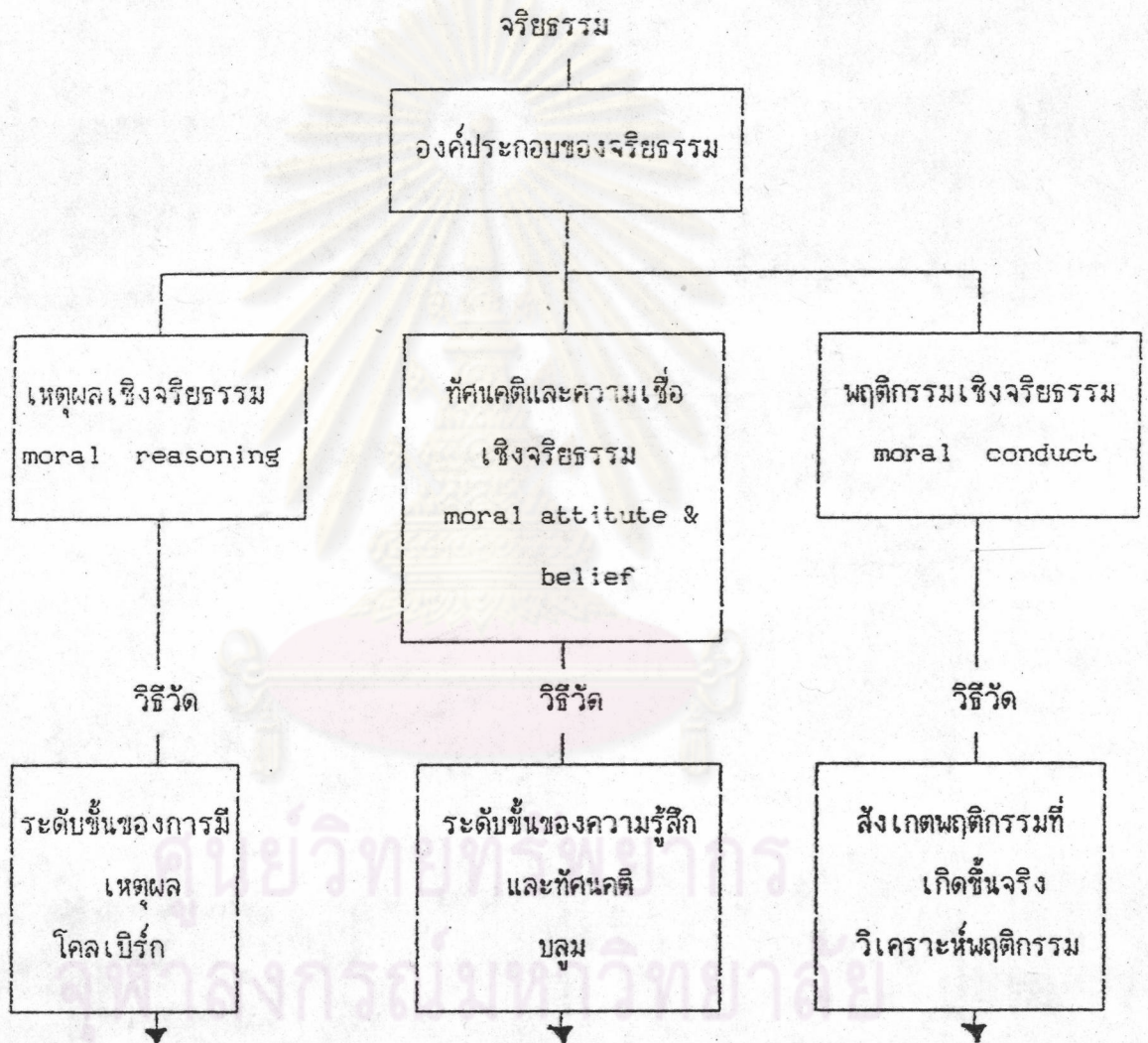
3. การให้ด้วยเหตุผล (Reasonable Giving) เป็นการให้ที่คำนึงถึง
 ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมทั้งคนที่รับ สิ่งที่เราควรจะให้และเวลาที่ควรจะให้ แม้ว่าจะรู้สึก
 ว่าถูกบังคับปน ๆ อยู่บ้างก็จะรู้สึกทนได้ ไม่อึดอัดใจอะไร เพราะคำนึงถึงผลของความปิติในใจ
 ของความเป็นผู้ให้ที่ตนจะพึงได้รับ และ ผลตามมาก็จะเป็นความรอมชอมของคนในสังคมต่อไป
 บุคคลเหล่านี้มักจะมีความคิดเป็นแบบผู้ใหญ่ (Mature) เช่น อาจจะยอมสละเงินให้กับสาธารณ
 กุศล (ทั้ง ๆ ที่ไม่อยากให้) เพื่อความอยู่รอดของสังคม หรือภรรยาที่เพื่อนชายสามีแต่ก็ยอมให้
 สามีมีเช็กด่วนเพื่อไม่ให้สามีไปมีเมียช้อย เพื่อตัวเองและครอบครัวจะได้อบอุ่น เป็นที่พึ่งซึ่งกัน
 และกันต่อไป การให้แบบนี้แลดูคล้าย ๆ ความจำใจแต่ก็ไม่โกรธเพราะเขาให้ด้วยความ
 มีเหตุผล เป็นการให้ที่มีคุณค่า และพวกเราควรจะคำนึงถึงให้มาก ๆ ถ้าจะไม่ให้มีการให้เลย
 โลกคงจะอยู่กันลำบากแน่ ๆ จงมาหัดเป็น "ผู้ให้" ให้เป็นดีกว่าเพื่อความอยู่รอดของโลก ของ
 สังคม และตัวเราเองด้วย

2. วิธีการวัดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ

สำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ (2530) เสนอองค์ประกอบของจริยธรรมและรูปแบบการประเมินผล ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพ 1 องค์ประกอบของจริยธรรมและรูปแบบการประเมินผล

แบบทดสอบแบบสร้าง-
สถานการณ์

แบบทดสอบแบบ -
วิเคราะห์เนื้อหา

แบบทดสอบแบบสร้าง-
สถานการณ์

แบบทดสอบแบบวิเคราะห์เนื้อหา

Likert Scale

Semantic Differential Scale

Rating Scale

แบบบันทึกการสังเกต

จากแผนภาพองค์ประกอบของจริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวัด ความเชื่อเพื่อแผ่และเสียสละ ผู้วิจัยจึงศึกษาทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับขั้น ของความรู้สึก และการสังเกตพฤติกรรม ดังนี้

ก. ทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ผู้เสนอทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) คือ โคลเบอร์ก ซึ่ง Kohlberg (1971) ได้กล่าวไว้ว่าพฤติกรรมหรือการแสดงออกทางจริยธรรมที่เลือกกระทำ หรือ ไม่กระทำนั้น มี 3 ระดับ คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) และระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional Level) โดยแต่ละระดับมีขั้นการใช้เหตุผล 2 ขั้น รวมทั้งหมด 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 พฤติกรรม หรือ การแสดงออกนั้นได้รับการจูงใจจากการหลีกเลี่ยง การลงโทษ และจิตสำนึกที่กลัวการลงโทษโดยไม่มีเหตุผลจากผู้มีอำนาจเหนือตน

ขั้นที่ 2 พฤติกรรม หรือการแสดงออกนั้นได้รับการจูงใจจากความปรารถนา รางวัล กำไร คำชมเชยยกย่อง

ขั้นที่ 3 พฤติกรรม หรือ การแสดงออกนั้นได้รับการจูงใจจากความปรารถนา การยอมรับจากผู้อื่น

ขั้นที่ 4 พฤติกรรม หรือ การแสดงออกนั้นได้รับการจูงใจจากหน้าที่กฎเกณฑ์ ของสถาบันทางสังคม

ขั้นที่ 5 พฤติกรรม หรือ การแสดงออกนั้นได้รับการจูงใจจากความเคารพ ในตนเอง และชุมชน ซึ่งการเคารพนั้นตั้งอยู่บนรากฐานของความมีเหตุผล

ขั้นที่ 6 พฤติกรรม หรือ การแสดงออกนั้นได้รับการจูงใจจากหลักการและ คุณธรรมอันเป็นอุดมคติสากล

ข. ระดับขั้นของความรู้สึก

รายละเอียดและขั้นตอนของพัฒนาการทางจิตพิสัย (Affective Domain) (นิตา ชูโต, 2531) เป็นดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ (Receiving) ในขั้นนี้เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจาก

สิ่งเร้าซึ่งเป็นคำพูด รูปภาพ แสง เสียง ที่มากระทบโสตประสาท การรับรู้ ของบุคคล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน

1.1 การรู้ตัว (Awareness) คือ รู้สึกรับรู้ว่ามีสิ่งเร้าแยกแยะ ลักษณะของสิ่งเร้าว่าเป็นวัตถุ สถานการณ์ ฯลฯ

1.2 ความตั้งใจรับ (Willingness to receiving) คือ การให้ เวลา ตั้งใจเอาใจใส่ในสิ่งเร้านั้น ๆ นานพอสมควรไม่หลีกเลี่ยงไปหาสิ่งเร้าอื่น ๆ

1.3 การควบคุมหรือเลือกการรับรู้ (Controlled or selected attention) คือ เลือกแยกแยะการรับรู้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งควบคุมความตั้งใจการเห็น การฟัง ของผู้เรียนต่อสิ่งเร้านั้น ๆ

ขั้นที่ 2 การตอบสนอง (Responding) ซึ่งสืบเนื่องจากขั้นตอนที่ 1 คือ เมื่อบุคคลเกิดการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ แล้วก็จะเกิดปฏิกิริยาตอบสนองในสิ่งเร้านั้น ๆ ซึ่งแบ่ง ออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ๆ คือ

2.1 การยินยอมที่จะตอบสนอง (Acquiescence in responding) คือยอมทำปฏิกิริยาตอบสนองในเรื่องราวและสถานการณ์ต่าง ๆ ของสิ่งเร้า เช่น ยอมรับกฎ ของโรงเรียน นโยบายของชั้นเรียน

2.2 สมมติใจตอบสนอง (Willingness to respond) เป็นความรู้สึก ความตั้งใจ ที่แสดงพฤติกรรมโดยสมมติใจ มีใช่เฉพาะกลัวการลงโทษ

2.3 พอใจตอบสนอง (Satisfaction in Responded) เป็น การตอบสนองอย่างเต็มใจ พอใจ เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสบาย

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่า (Valuing) ขั้นตอนนี้เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีการ ประเมินเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้รับและตอบสนองในสภาพการณ์ต่าง ๆ สะสมไว้ พฤติกรรมที่ แสดงการเห็นคุณค่าจะสังเกตได้จากพฤติกรรมที่ทำบ่อย ๆ เสมอ ๆ และทำนานพอสมควร ใน ขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อย

3.1 การยอมรับคุณค่า (Acceptance of a value) คือการ สอนงตอบให้คุณค่าอย่างสม่ำเสมอต่อสิ่งของ วัตถุ หรือ ปรัชญาการณนั้น ๆ ชั่ว ๆ ในทิศทาง เดียวกันเพิ่มจำนวนความถี่ ความเฉพาะเจาะจงสูงขึ้น แม้ว่าจะไม่ถาวรก็ตาม

3.2 ชื่นชมในคุณค่า (Preference for a value) ในระดับ นี้หมายถึง การแสดงความรู้สึกภายในที่ลึกซึ้งในเรื่องคุณค่านั้น ๆ คือ ไม่เพียงแต่ยอมรับแต่ยัง

เลยไปถึงการตั้งใจแสดงออกที่จะชักจูง ช่วยเหลือ สนับสนุน ร่วมผูกพันอีกด้วย

3.3 ยอมรับอย่างเชื่อมั่น (Commitment) ความเชื่อในระดับนี้มีความแน่นอนจึงเกิดจากศรัทธา ยึดมั่นในเรื่องราวและความเชื่อที่ว่าควรจะทำตาม และพยายามหาโอกาสที่แสดงออก หว่านล้อม โต้แย้ง พยายามให้คนอื่นเปลี่ยนใจเห็นด้วย และทำตามอย่างจริงจัง

ขั้นตอนที่ 4 การจัดระบบ (Organizing) ขั้นตอนนี้เมื่อเกิดความเชื่อ และคุณค่าภายในจิตใจตัวบุคคลต่อเนื่อง และสอดคล้องกันเขาก็จะพยายามจัดคุณค่าต่าง ๆ เข้าเป็นระบบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าต่าง ๆ เข้าด้วยกัน หากจุดเด่น จุดร่วมของคุณค่าเหล่านั้นในขั้นนี้แบ่งย่อยเป็น 2 ขั้นดังนี้

4.1 สร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า (Conceptualization of a Value) คือ มีการสรุปรวบยอดระหว่างคุณค่าของเรื่องราวต่าง ๆ ที่เชื่อถือเข้าด้วยกันในลักษณะนามธรรม หรือ สร้างมโนทัศน์เพิ่มเติม เปรียบเทียบ ผลผสมผสานระหว่างสิ่งที่ยึดถือเชื่อถือเก่า และสิ่งใหม่ ๆ ที่กำลังจะยึดถือต่อไป

4.2 จัดเรียงเรียงระบบคุณค่า (Organization of a value System) เป็นการจัดเรียงลำดับให้สัมพันธ์ผสมผสาน สมดุลย์และกลมกลืนกัน

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a Value complex) เมื่อคุณค่าต่าง ๆ ได้รับการจัดลำดับและตำแหน่งภายในสอดคล้องกันในแต่ละบุคคลก็ย่อมเป็นเครื่องควบคุมการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมตามรูปแบบที่พึงกระทำ ตลอดจนกระตุ้นให้พฤติกรรมนั้น ๆ เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ คือมีลักษณะที่เป็นตัวเอง ในขั้นนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย

5.1 สร้างข้อสรุป (Generalized Set) ข้อสรุปอ้างอิง คือสิ่งซึ่งทำให้เกิดความสอดคล้องกับภายในระบบของทัศนคติ และคุณค่าที่เลือกตอบสนองสูงสุด ข้อสรุปนี้ช่วยให้ลดความซับซ้อนของการจัดเรียงลำดับความเกี่ยวข้องกับโลกภายนอกเพื่อให้ตนเองแสดงออกได้อย่างคงเส้นคงวา และมีประสิทธิภาพตามแนวที่ตนต้องการ

5.2 สร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นกระบวนการภายในขั้นสูงสุดซึ่งรวมจุดมุ่งหมายที่กว้าง และครอบคลุมพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างสม่ำเสมอ เป็นลักษณะของตัวเอง

พัฒนาการด้านความรู้สึกทั้ง 5 ขั้น นี้มีลักษณะต่อเนื่องสอดคล้องกันไป ยากที่จะแยกแยะจุดตัดของแต่ละขั้นตอนให้เห็นอย่างชัดเจน

ค. การสังเกตพฤติกรรม

การสังเกตพฤติกรรม (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2526) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต จะมีความเที่ยงตรง และเชื่อมั่นสูงพอที่จะนำไปใช้ในการอ้างสรุปได้ จำเป็นต้องมีเครื่องมือ ช่วยในการบันทึกการสังเกต โดยสร้างเป็นแบบบันทึกการสังเกตแบบต่าง ๆ ซึ่งกำหนดวิธีบันทึก ข้อมูลไว้พร้อมเสร็จ เช่น แบบตรวจสอบรายการ (Check list) มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) บัตรกรอกคะแนน (Score Card) เป็นต้น ที่ใช้กันมากคือ check list กับ rating scale ซึ่งวิธีการสังเกตมีทั้งการสังเกตโดยตรงและการสังเกตโดยอ้อม

3. การพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียน

3.1 นิสิต ชูโต (2531) กล่าวถึงประเด็นที่มุ่งวัดและประเมินคุณลักษณะจิตนิสัย ในโรงเรียนว่าจะวัดและประเมินไปทำไม ไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) วัดตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่า ถ้ามีการสอน ให้นักเรียนพัฒนา คุณลักษณะทางจิตนิสัยในโรงเรียน และถ้ามีการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนเกิดพัฒนาทาง จิตนิสัยแล้ว เราก็สามารถจะวัดได้ว่า นักเรียนเกิดพัฒนาคุณลักษณะทางจิตนิสัยถึงวัตถุประสงค์ ของการเรียนการสอนที่เราคาดหวังไว้หรือไม่

2) เมื่อวัดแล้ว นักเรียนยังพัฒนาไปไม่ถึงขั้นหรือระดับที่คาดหวังไว้ เรา จะแก้ไขปรับปรุงอย่างไร ให้มีพัฒนาการถึงระดับที่ต้องการ หรือนักเรียนพัฒนาไปในทิศทางที่ ไม่พึงปรารถนาเราจะแก้ไขปรับปรุงคุณลักษณะทางจิตใจให้กลับเข้าสู่ลักษณะที่พึงปรารถนาต่อไป การวัดในประเด็นดังกล่าว จะเห็นว่าเราวัดเพื่อจะเปรียบเทียบกับเกณฑ์ และ วัด พัฒนาการ ของคุณลักษณะทางจิตของแต่ละบุคคล ไม่ได้ไปเปรียบเทียบกับกลุ่มหรือบุคคลอื่น ๆ

3.2 อรุณศรี อนันตรศิริชัย (2522) ได้เสนอรายงานการประชุมปฏิบัติการครั้งที่ 2 เกี่ยวกับการประเมินผลนักเรียนโดยเน้นจริยศึกษาในเอเชีย ที่ประชุมได้เสนอหัวข้อการ สร้างเครื่องมือเพื่อเป็นตัวอย่างในการประเมินผลนักเรียนในวิชาจริยศึกษา ดังนี้

- 1) พิจารณาเลือกค่านิยม (Moral Values) ที่ต้องการจะประเมินผล
- 2) ให้คำจำกัดความค่านิยมนั้น

- 3) แปลงค่านิยมนั้นให้เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้
- 4) สร้างเครื่องมือประเมินผลที่สามารถวัดพฤติกรรมดังกล่าวได้ เครื่องมือนี้นั้นแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ

ก. Formal Procedures ได้แก่ข้อทดสอบแบบปรนัย (Objective tests) เช่น multiple choice items , reacting problems and critical situation และ ข้อทดสอบแบบอัตนัย (Essay tests)

ข. Informal Procedures ได้แก่

- การสังเกต (Observation Technique) เช่น rating scale, check-list และ anecdotal record

- แบบสอบถาม (Questionnaire) และ Inventories

- การสัมภาษณ์ (Interviews) มีทั้งแบบที่เตรียมคำถามไว้ (Structured Interview) และแบบที่ไม่มีการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า (unstructured interview)

- การตรวจผลงานของนักเรียน เช่น การเขียนเรื่อง การวาดภาพ การจัดการทรัพยากร และงานอื่น ๆ ที่แสดงความคิดริเริ่มของนักเรียน

- วิธีการอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาจากรายงานของผู้ปกครองและของครูคนอื่น ๆ เกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน การทำการบ้าน สันทนาการ และค่านิยมของนักเรียน สังเกตพฤติกรรมตอบสนองของนักเรียนต่อระเบียบของโรงเรียนที่เริ่มประกาศใช้ให้โอกาสนักเรียนในการแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อลักษณะนิสัย (character trait) ที่เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียน ชุมชน และบทความในหนังสือพิมพ์ แล้วบันทึกความรู้สึก และทัศนคติของนักเรียนไว้ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน ในขณะที่เล่น ขณะไปทัศนศึกษา ขณะเรียน ขณะฝึกการหนีไฟ และขณะทำกิจกรรมอื่น ๆ ฟังการอภิปรายของนักเรียน ในเรื่องพฤติกรรมที่นักเรียนชอบและไม่ชอบ ศึกษาเวลามาเรียนของนักเรียน เพื่อหาสาเหตุการขาดเรียนที่อาจนำไปสู่การขาดค่านิยมทางจริยศึกษาให้สารวัตรลูกเสือ ตำรวจนักเรียน (Junior police) กลุ่มผู้ตรวจสุขภาพที่เป็นนักเรียน บรรณารักษ์ที่เป็นนักเรียน บันทึกผู้ฝ่าฝืนกฎและระเบียบของโรงเรียน แล้วนำมาบันทึกเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกัน วิเคราะห์บันทึกประจำวันของนักเรียนเพื่อค้นหาสาเหตุ และพัฒนาการทางนิสัย ศึกษาจากการบันทึกคำพูดทุกคำพูดของนักเรียนในขณะที่อภิปราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชา วรรณคดี ธรรมชาติวิทยา และ สังคมศึกษา

วิเคราะห์การประพจน์ผิดและปัญหาของนักเรียนจากครูแนะแนว

3.3 อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาณ (2532) ได้อธิบายขั้นตอนการสร้าง และ พัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียน ดังต่อไปนี้

ก. ขั้นตอนการสร้าง มีทั้งหมด 9 ขั้นตอนคือ

1) การกำหนดขอบเขต ผู้สร้างเครื่องมือต้องตอบคำถามว่า สร้างไปทำไม ใครจะเป็นคนตอบ จะใช้เครื่องมือในกาละ และเทศะอะไรบ้าง ใครจะเป็นผู้ใช้ เครื่องมือนี้ ในการใช้เครื่องมือมีเวลาให้เท่าไร การสร้างเครื่องมือมีแรงงาน เวลา และ เงินมากน้อยเพียงไร ต้องการให้เป็นเครื่องมือระดับมาตรฐานหรือไม่

2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย ได้แก่จุดมุ่งหมายในการวัด ซึ่งเป็นความคาดหวังของผู้สร้างเครื่องมือว่า เครื่องมือนี้จะนำไปใช้วัดลักษณะของผู้เรียนในด้านสมองหรือ จิตใจ หรือการปฏิบัติ ถ้าสามารถเขียนเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมได้ ยิ่งดี

3) การระบุเนื้อหาที่จะวัด ผู้สร้างต้องมีความรู้อย่างแตกฉานในสิ่งที่ จะวัด สามารถจำแนกเนื้อหาที่จะวัดออกเป็น หมวด หน่วย หมู่ เรื่องย่อย ๆ ได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์และถูกต้อง

4) การทำตารางโครงสร้าง ประกอบด้วยตาราง 2 มิติ ที่ด้านหนึ่ง คือเนื้อหาซึ่งจำแนกออกเป็นหมวด/ หน่วย/ เรื่อง และอีกด้านหนึ่งคือ จุดมุ่งหมาย

5) การให้น้ำหนักในตารางโครงสร้าง ส่วนใหญ่ระบุด้วยคำร้อยละ โดยที่ผลรวมทั้งหมดคือ 100 % ผู้สร้างต้องกำหนดเอาว่าจะใช้เนื้อหาหมวด/ หน่วย/ เรื่อง ใดเป็นค่าเท่าใด และจุดมุ่งหมายใดเป็นค่าเท่าไร ถ้าเป็นเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ ใช้การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร/วิชา ตลอดจนคาบที่สอนจากแผนการสอน ของครูแล้วระบุเป็นน้ำหนักประมาณ ถ้าเป็นการสร้างเครื่องมือวัดลักษณะอื่นใช้การอิงทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6) การกำหนดประเภทของข้อ ประเภทเครื่องมือ คະแนนรายชื่อ และจำนวนข้อ ผู้สร้างต้องตอบคำถามให้ได้ว่า การสร้างเครื่องมือนี้จะมีเวลาตอบนานเท่าไร จะให้การตอบโดยการทำเครื่องหมาย หรือเติมคำ หรือเขียนข้อความ เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดจำนวนข้อที่ควรจะมี การกำหนดจำนวนข้อต้องให้เป็นสัดส่วนกับน้ำหนักในตาราง โครงสร้าง

7) การเขียนข้อความต้องเขียนให้สอดคล้องระหว่างเนื้อหา จุดมุ่งหมาย ที่วัดและประเภทของข้อความ ข้อความที่เขียนจะต้องใช้ภาษาที่ถูกต้องทั้งไวยากรณ์ ตัวสะกด ตลอดจนประเด็นที่เขียนต้องเป็นประเด็นที่มีนัยเดียวสำหรับข้อความที่ให้กาเครื่องหมายตอบ ถ้า เป็นข้อความที่ให้ตอบความเรียงควรระบุคำถามให้ชัดเจน

8) การจัดทำเครื่องมือ เมื่อเขียนข้อความได้ครบถ้วนแล้ว จัดเรียง ข้อความตามประเภทของข้อความไว้พวกเดียวกัน แบ่งหมวดหมู่ของข้อความตามประเภทเขียน คำชี้แจง คำนำหรือวิธีการตอบให้ชัดเจน จัดนิมน์เป็นเครื่องมือให้สวยงาม น่าสนใจและน่าตอบ

9) การทดลองใช้ เมื่อนิมน์เรียบร้อยแล้ว ผู้สร้างตรวจสอบเครื่องมือ ในด้านภาษาเป็นรายข้อ ทั้งไว้ระยะหนึ่ง แล้วทดลองตอบเองเพื่อทดสอบว่าตนเองอ่านเข้าใจ หรือไม่ ตนเองใช้เวลาตอบนานเท่าไร แก้ไขปรับปรุงแล้วจัดนิมน์ตามจำนวนคนที่คาดไว้

การเลือกกลุ่มทดลองใช้ในที่นี้ไม่ควรใช้กลุ่มใหญ่ ควรเลือกผู้ตอบที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะใช้จริง จำนวนประมาณ 5-10 คน ให้แต่ละคนตอบคำถาม จับเวลา การตอบทั้งหมด สังเกตพฤติกรรมการตอบว่ามีอาการสงสัยในข้อใด บันทึกพฤติกรรมดังกล่าว เมื่อตอบแล้วให้สัมภาษณ์ผู้ตอบว่า มีความคิดเห็นในการตอบอย่างไร ข้อใดตอบ ได้ / ไม่ได้ ข้อใดสงสัย ข้อใดเข้าใจยาก และข้อใดควรแก้ไข เพื่อแก้ไข ปรับปรุงใหม่ จัดนิมน์ใหม่ ให้เท่ากับจำนวนที่จะใช้จริง ซึ่งในการตัดข้อบางข้อทิ้ง ตลอดจนการเขียนใหม่ หรือแก้ไข ปรับปรุงใหม่ ผู้สร้างต้องอิงตารางโครงสร้างเสมอ มิฉะนั้นเครื่องมือนี้จะคลาดเคลื่อนไปจาก แผนที่ย่างไว้

ข. ขั้นตอนการนิมน์เครื่องมือ มีทั้งหมด 9 ขั้นตอน ดังนี้

1) การทดลองใช้กับกลุ่มจริง ผู้สร้างต้องชักชวนกับผู้ควบคุมการทดสอบ ตั้งแต่การเริ่มต้นทดสอบจนถึงการสิ้นสุดการทดสอบ ถ้ามีปัญหาคงแก้ไขอย่างไร ผู้สร้างควร เป็นผู้หนึ่งในกระบวนการทดสอบและบันทึกขั้นตอนการทดสอบ ตลอดจนปัญหาและการแก้ไขปัญหา ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการตอบมาวิเคราะห์ และให้คะแนนเป็นรายคน รายข้อ พร้อมทั้งสรุป ปัญหา รายข้ออย่างละเอียด

2) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติภาคบรรยายคำนวณค่าต่าง ๆ เป็น รายข้อและเป็นกลุ่มคน ซึ่งได้แก่ค่าเฉลี่ย มัธยฐาน ฐานนิยม พิสัย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรปรวน ความเบ้ ความโด่งแบน สหสัมพันธ์ระหว่างข้อ (inter item correlation) สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (item - total correlation)

3) การวิเคราะห์รายข้อ ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการตอบเป็นรายข้อ คือข้อใดบ้างมีผู้ตอบ มาก/น้อย ข้อใดมีความสัมพันธ์กับข้อใดสูง หรือต่ำ ข้อใดมีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมสูง หรือต่ำ ลักษณะการแจกแจงข้อมูลของคนเป็นรายข้อเป็นอย่างไร ลักษณะการแจกแจงของแต่ละข้อเหมือนกันหรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าความเบ้และความโด่งแบน

4) การวิเคราะห์คะแนนรวม ลักษณะการแจกแจงข้อมูลกลุ่มนี้ทำให้ได้ข้อสรุปว่าคะแนนเป็นอย่างไร ปกติ หรือ เบ้ แบบวัดนี้มีผู้ตอบได้มากหรือน้อย ค่าสถิติภาคบรรยายช่วยอธิบายลักษณะของแบบวัดนี้

5) การวิเคราะห์ค่าความตรง (Validity) จำแนกได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือความตรงตามเนื้อหา ความตรงตามทฤษฎี และความตรงตามเกณฑ์

6) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (Reliability - Coefficient) ส่วนใหญ่ใช้การหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) หรือความคงเส้นคงวา (Stability)

7) การปรับปรุงเครื่องมือ หลังจากทีวิเคราะห์ข้อความ และ ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือแล้ว ผู้สร้างควรมานำผลวิเคราะห์มาพิจารณารายข้อว่าจะตัดทิ้งปรับปรุงอย่างไร แล้วจึงดำเนินการแก้ไข แต่ให้อยู่ในตารางโครงสร้าง แล้วจึงนำไปทดสอบกับกลุ่มใหม่ ทำเช่นนี้หลาย ๆ ครั้งจนไม่มีข้อความใดที่จำเป็นต้องปรับปรุง จึงคำนวณค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือแล้วสรุปผล

8) ปกติวิสัย (Norm) ถ้าพัฒนาเครื่องมือไปถึงขั้นที่มีความเชื่อถือได้สูงแล้วการหาค่าปกติวิสัยจะช่วยให้การใช้เครื่องมือ การแปลความหมายเป็นไปได้ง่าย และสะดวก ค่าปกติวิสัยนี้ส่วนใหญ่ได้จากกลุ่มจริงที่มีขนาดใหญ่ และ มีความเป็นตัวแทนของประชากร การคำนวณค่าปกติวิสัยได้แก่ การคำนวณคะแนนมาตรฐาน และ การคำนวณค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ของข้อมูลกลุ่มใหญ่นั้นเอง

9) การสรุปผล เครื่องมือที่พัฒนาจนถึงขั้นสุดท้ายแล้ว ผู้สร้างจะต้องเขียนคู่มือการใช้ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อ คือ แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือ กรอบการสร้าง ตารางโครงสร้าง ข้อความทั้งหมด (เครื่องมือวัดหรือแบบทดสอบ) การสรุปผลด้านคุณภาพ วิธีการใช้และการแปลผล

4. ลักษณะหรือรูปแบบของแบบวัดความเอื้อเนื้อเนื้อแม่และเสียสละ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหาผู้สร้างแบบวัดความเอื้อเนื้อเนื้อแม่และเสียสละตลอดจนแบบทดสอบวัดคุณธรรมที่สัมพันธ์กัน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบวัด ดังนี้

1. บรรทม มณีโชติ (2530) สร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมความเสียสละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชนิดข้อความ 40 ข้อ และชนิดสถานการณ์ 40 ข้อ

ตัวอย่างข้อคำถามชนิดข้อความ

ข้อ	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1.	ข้าพเจ้าสนใจทุกสิ่งทุกอย่างของเพื่อน ๆ เสมอ		
2.	สิ่งที่ข้าพเจ้าไม่ได้ คนอื่นจะต้องไม่ได้ด้วย		

ตัวอย่างข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์ สถานการณ์หนึ่ง ๆ มีคำถาม 1 - 3 ข้อ แต่ละสถานการณ์มีข้อคำถามไม่เท่ากัน

ข้อ 21) สายใจพบว่า แทงก์น้ำของโรงเรียนรั่ว น้ำไหลไม่หยุดจึงรีบไปบอกครู ให้ทราบทันที

คำถาม 1) นักเรียนมีความเห็นอย่างไรกับการกระทำของสายใจ

- ก. ดี เพราะครูจะได้รู้
- ข. ดี เพราะจะรักษาน้ำไว้ให้นาน ๆ

2) ถ้านักเรียนไปพบแทงก์น้ำของโรงเรียนรั่วจะทำอย่างไร

- ก. หาทางอุดรูรั่วด้วยตนเอง
- ข. ปลอ่ยให้เป็นหน้าที่ของภารโรง

การให้คะแนน ทั้ง 2 รูปแบบให้คะแนนเป็น 0 - 1 คือถ้าตอบข้อที่มีลักษณะของการเสียสละให้ 1 คะแนน ถ้าตอบตรงข้ามหรือไม่ตอบ หรือตอบ 2 ข้อ ให้ 0 คะแนน

ผลการวิจัย คุณภาพของแบบทดสอบชนิดข้อความและชนิดสถานการณ์ไม่แตกต่างกัน ได้ค่าความเที่ยง (Reliability) เท่ากับ .7735 และ .7975 ตามลำดับ เมื่อแยกด้าน ได้ค่าความเที่ยงเป็น .3970 - .5610 และ .4931 - .5878 ตามลำดับ ค่าความตรงเชิงสภาพเท่ากับ .7051 และ .7978 ความตรงเหมือน (Convergent Validity) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูง ได้ค่าเท่ากับ .6104, .5178, .4639 และ .4116 ตามลำดับด้าน การให้ปัน การเห็นแก่ส่วนรวม ความมีน้ำใจ และ การไม่เอาเปรียบผู้อื่น ความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำ ได้ค่าเท่ากับ -.027 ถึง .2155

2. สไลด์ ร้อยมงคลุม (2528) สร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุสี่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรูปแบบสถานการณ์ 40 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์จะมีข้อความแบ่งเป็น 3 ข้อ ดังนี้

สถานการณ์ที่ 26 ทำดีจำเป็นต้องให้รางวัลด้วยหรือ

ประภิตตั้งร้านขายเครื่องเขียนแบบเรียน ติดต่อขายหนังสือแบบเรียน และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาให้โรงเรียนเป็นประจำ วันหนึ่งทางโรงเรียนได้ขอถ้วยรางวัล และเงินสดจำนวนหนึ่งจากประภิต เพื่อที่จะให้เป็นรางวัลสำหรับนักเรียนที่มีมารยาทดีงามในโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนจะได้พิจารณาตัดสินจากนักเรียนทั้งหมด ราคาถ้วยรางวัล และเงินสดที่ขอไปมีจำนวนมากพอสมควรแต่ประภิตก็ไม่ได้ขัดข้องแต่อย่างใด

- 1) นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของประภิตหรือไม่
  - ก. เห็นด้วย
  - ข. ไม่เห็นด้วย
  - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2) ถ้านักเรียนเป็นประภิตจะให้อ่าวรางวัลและเงินสดแก่ทางโรงเรียนหรือไม่

ก. ให้ (ทำต่อข้อ 3(1))

ข. ไม่ให้ (ทำต่อข้อ 3(2))

ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 27)

3(1) ถ้าให้เพราะเหตุใด

ก. การให้รางวัลแก่ผู้ที่มีความประพฤติดีเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริม

ข. ร้านค้าส่วนใหญ่ก็ไม่ปฏิเสธที่จะให้แก่ทางโรงเรียน

ค. ต้องติดต่อทางการค้ากับทางโรงเรียนอีกนาน

3(2) ถ้าไม่ให้เพราะเหตุใด

ก. ร้านค้าที่ถูกขอไม่ใช่จะให้ทุกร้าน

ข. ถ้าให้ต่อไปทางโรงเรียนก็มาขออีก

ค. การมีมารยาทและความประพฤติดีไม่จำเป็นต้องให้รางวัล

- การให้คะแนน - ข้อคำถามที่เป็นบวกในข้อ 1 และ 2 ถ้าตอบรับให้ 1 คะแนน ถ้าตอบปฏิเสธ ได้ -1 คะแนน ไม่แน่ใจ ได้ 0 คะแนน
- ข้อคำถามที่เป็นลบในข้อ 1 และ 2 ถ้าตอบรับให้ -1 คะแนน ถ้าตอบปฏิเสธ ได้ 1 คะแนน ไม่แน่ใจ ได้ 0 คะแนน
- ข้อคำถามที่ 3 ต้องตอบให้สอดคล้องกับคำตอบข้อ 2 เป็นเหตุผล

3 ระดับ ตามชั้นจริยธรรมของโคลเบิร์ต คะแนนเป็น 1,2 และ -1,-2 ในทางบวก และลบตามลำดับ กล่าวคือถ้าเหตุผลไม่สอดคล้องกับข้อ 2 ให้ 0 คะแนน

ผลการวิจัย ค่าความเที่ยง (Reliability) แบบ Test-Retest รายด้านได้ค่า .892 ถึง .920 และหาแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก ได้ค่า .609 ถึง .890 สำหรับความเที่ยงทั้งฉบับหาแบบ Test-Retest ได้เท่ากับ .953

3. **มลิวัลย์ บำรุงการ (2531)** สร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรม 4 ประการตามพระบรมราโชวาทของรัชกาลที่ 9 สำหรับนักเรียนชั้นม. 3 ข้อสอบเป็นแบบสถานการณ์บังคับจำนวน 80 ข้อแต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก นักเรียนจะต้องเลือกคำตอบข้อละ 1 ตัวเลือก
ตัวอย่าง แบบทดสอบชุดที่ 4

ข้อ 2) วิมาตตอบคำถามที่ครูถามไม่ได้ เสาวสิซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ หัวเราะขบขันจึงทำให้วิมาตอับอายเพื่อนที่นั่งอยู่ในห้อง ถ้าท่านเป็นวิมาตท่านจะทำอย่างไร

- ก. คิดโกรธอยู่ในใจและจะหาทางแก้แค้น
- ข. ถามคำถามครูอีกครั้งเพื่อคิดหาคำตอบ
- ค. ยืนอยู่เฉย ๆ เพราะอยู่ต่อหน้าครูและเพื่อน ๆ

การให้คะแนน - ให้คะแนนเป็น 3, 2, และ 1 ตามลำดับที่แสดงถึงการมีคุณธรรมในด้านนั้นในระดับ สูง, ปานกลาง และต่ำ

ผลการวิจัย แบบวัดมีอำนาจจำแนก โดยค่าที (t-value) อยู่ในช่วง 3.288 ถึง 11.361 ($p < .01$) ค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค เท่ากับ .881 คำนวณรายด้าน ได้เท่ากับ .644, .782, .628 และ .739 ตามลำดับด้าน คือการรักษาความซื่อความจริงต่อตัวเอง รู้จักข่มใจตนเองฝึกใจตนเอง อดทนอดกลั้นและอดออม การละวางความชั่วความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อสังคม

4. **Daniel Romer และคณะ (1986)** ศึกษาเรื่อง " A Person - Situation Approach to Altruistic Behavior " เพื่อหาความตรงของรูปแบบการจัดประเภทของคนเป็น 4 ประเภทของ Ribal (1963) ที่จัดลักษณะของคนเป็น ดังนี้

1) Altruistic หมายถึง คนที่ต้องการช่วยเหลือคนอื่น ๆ แต่ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากคนอื่น ๆ เลย

2) Receptive Giving หมายถึง คนที่ต้องการช่วยเหลือคนอื่น และต้องการความช่วยเหลือตอบแทนจากคนอื่น ๆ ด้วย ถ้ามีผลตอบแทนยิ่งให้ความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น

3) Inner Sustaining หมายถึง คนที่ไม่ชอบช่วยเหลือใคร และไม่ต้องการให้ใครมาช่วยเหลือตนเอง

4) Selfish หมายถึง คนที่ชอบรับความช่วยเหลือจากคนอื่นแต่ไม่ช่วยผู้อื่น

แบบวัดลักษณะบุคคลที่ Daniel Romer และคณะสร้างขึ้นเรียกว่า "Helping-Orientation Questionnaire" (HOQ) ซึ่งประกอบด้วยสถานการณ์สมมติ จำนวน 23 ข้อ แต่ละข้อจะมีคำตอบให้ 4 คำตอบ ผู้ตอบต้องเลือกเพียงคำตอบเดียว

ตัวอย่าง

ข้อ 1) คุณเดินไปพบกระเป๋าใส่ต๋างค้ที่ตกหล่นอยู่ซึ่งในนั้นมีเงินจำนวนมาก และมีหลักฐานชื่อที่อยู่ของเจ้าของอยู่ครบ คุณจะทำอย่างไร

- นำส่งกระเป๋าแก่เจ้าของโดยไม่ให้เขารู้ว่าคุณคือผู้เก็บได้
- ส่งกระเป๋าคืนด้วยหวังว่าคงได้รับรางวัลตอบแทนบ้าง
- ทิ้งกระเป๋าใบนั้นไว้เหมือนเดิม
- เก็บเอากระเป๋าพร้อมเงินทั้งหมดไว้เป็นของตัวเอง

2) ขณะที่คุณขับรถไปโรงเรียนพบว่าบนเส้นทางนั้นมีบุคคลคนหนึ่งที่เป็นเพศเดียวกันและอายุรุ่นราวเดียวกันกับคุณ กำลังรถเสียอยู่ข้างทาง คุณจะทำอย่างไร

- หยุดรถเพราะเขาเป็นเพื่อนในชั้นเรียน
- หยุดรถเพื่อช่วยเขาแม้ว่าเขาจะเป็นคนแปลกหน้า
- ขับรถผ่านไปเลย
- ไม่หยุดรถเพราะคุณรู้ว่ามันอาจเกิดอันตรายได้

การตรวจคำตอบ จากสถานการณ์ทั้งสองข้อเป็นดังนี้

- ข้อ 1) ตอบ
- เป็นคนประเภท Altruistic
  - เป็นคนประเภท Receptive giving
  - เป็นคนประเภท Inner Sustaining
  - เป็นคนประเภท Selfish
- ข้อ 2) ตอบ
- เป็นคนประเภท Receptive giving
  - เป็นคนประเภท Altruistic
  - เป็นคนประเภท Inner Sustaining
  - เป็นคนประเภท Selfish

วิธีการให้คะแนน นับว่าผู้ตอบเลือกคำตอบเข้าประเภทใดเป็นจำนวนเท่าไร แล้วนำคะแนนรวมของแต่ละประเภท(คำตอบ)แปลงเป็นคะแนน Z มาตรฐาน โดยใช้ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบในประเภท แล้วตัดสินโดยดูคะแนน Z มาตรฐานสูงสุดของประเภท (คำตอบ) ของผู้ตอบ ว่าเป็นคนประเภทนั้น

ผลการวิจัย แบบสอบถามมีความเที่ยงเท่ากับ .56 และจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชายและหญิง จำนวน 94 คน ผลปรากฏว่า เป็นคนประเภท Altruistic จำนวน 29 คน, Receptive Giving 25 คน, Inner Sustaining 18 คน และ Selfish 22 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย